

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

- Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DIS/94/095/2252

25 oktober 1994

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 39/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

[REDACTED]

Kolonel - KLu

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/2252 d.d. 25 oktober 1994

AAN:

**Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken**

**Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]**

**Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ**

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED], d.t.v. HPMV

INTERN:

**HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief**

**Bijlagen
één (1)**

**Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage**

**Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34**

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

39/94

(Afgesloten 251400 OKT 1994)

Bosnië-Herzegovina

Volgens "Joegoslavische" persberichten is de afgelopen tijd een groot aantal Bosnisch-Servische topofficieren gearresteerd omdat zij zouden zijn betrokken bij "sabotage van staatsinstellingen". Het zou leden betreffen van een militaire organisatie die zijn hoofdkwartier heeft in Banja Luka en die in 1992 zou zijn opgericht door het voormalige Joegoslavische Volksleger voordat dit zich uit Bosnië-Herzegovina terugtrok. Volgens de betreffende persberichten bereidden deze officieren een coup voor tegen de Bosnisch-Servische president Karadzic. Zij zouden hebben gehandeld in opdracht van de Servische president Milosevic.

Hoewel het betreffende bericht nog niet bevestigd is, is niet uitgesloten dat het op waarheid berust. Zoals bekend is er reeds geruime tijd sprake van onenigheid tussen Milosevic en Karadzic, onder meer omdat laatstgenoemde weigert in te gaan op de Servische pleidooien om in te stemmen met de door de internationale Contactgroep voorgestelde territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina. Bovendien presenteert Karadzic zich als een nationalistische, niet-socialistische rivaal voor Milosevic als mogelijk leider van een eventuele toekomstige Groot-Servische staat. Er waren de laatste tijd reeds herhaaldelijk aanwijzingen dat Milosevic aanstuurt op vervanging van Karadzic. Het ligt zeer voor de hand dat hij daarbij gebruik maakt van zijn connecties met Bosnisch-Servische officieren, die vrijwel allen zijn voortgekomen uit het Volksleger en die in de meeste gevallen nog nauwe betrekkingen hebben met "Joegoslavische" militaire leiders.

De eventueel dreigende coup tegen Karadzic lijkt bovendien in te spelen op regionale verdeeldheid onder de Bosnische Serviërs. In Banja Luka bestaat reeds geruime tijd onvrede met het feit dat de Bosnisch-Servische politieke leiding zetelt in Pale (oost-Bosnië), waarvandaan ook de meeste leiders afkomstig zijn. Zoals bekend heeft zich vorig jaar om die reden, en uit onvrede met de leefomstandigheden van Bosnisch-Servische militairen, in Banja Luka een opstand onder legereenheden voorgedaan die slechts met moeite door Karadzic c.s. bedwongen kon worden.

Onduidelijk is of de Bosnisch-Servische opperbevelhebber Mladic bij de eventuele coupplannen betrokken is. Het staat vrijwel vast dat er persoonlijke wrijvingen bestaan tussen hem en Karadzic. Bovendien heeft Mladic goede betrekkingen met vele "Joegoslavische" officieren. Het is echter twijfelachtig of Mladic zich zou opstellen achter een coup poging met als uiteindelijk doel Bosnisch-Servische in-

stemming met de plannen van de Contactgroep af te dwingen. Dit voorstel impliceert namelijk aanzienlijke territoriale concessies van de Bosnische Serviërs; dergelijke concessies worden door Mladic categorisch afgewezen.

Hoewel in beginsel een militaire staatsgreep ter vervanging van Karadzic denkbaar is, is het twijfelachtig of daarmee een doorbraak in het vredesproces in Bosnië-Herzegovina zou kunnen worden bewerkstelligd. Het verzet tegen de voorstellen van de Contactgroep is onder de Bosnische Serviërs vrijwel algemeen. In het Bosnisch-Servische politieke spectrum moet Karadzic zelfs als relatief gematigd worden beschouwd. Het is derhalve verre van zeker dat een opvolger voor hem kan worden gevonden die geneigd is in te stemmen met de wensen van Milosevic en daarvoor in het Bosnisch-Servische kamp voldoende politieke steun zou weten te verwerven.

De speciale VN-afgezant voor het voormalige Joegoslavië, Akashi, heeft het afgelopen weekeinde pogingen gedaan de spanningen in Bosnië-Herzegovina te verminderen. Hij heeft met Karadzic besprekingen gevoerd die hebben geleid tot de toezegging dat de Bosnische Serviërs de bevoorrading van de oostelijke enclaves (Srebrenica, Zepa, Gorazde) niet meer zullen blokkeren. Er zijn echter vooralsnog geen aanwijzingen dat de Serviërs deze toezegging ook willen nakomen. Tevens heeft Akashi er bij de Bosnische regering op aangedrongen dat de Bosnische (Moslim-)troepen zullen worden teruggetrokken van de berg Igman ten westen van Sarajevo. Zij waren daar gelegerd uit protest tegen de aanwezigheid van Servische zware wapens binnen de 20km-zone waar dergelijke wapens verboden zijn. De Bosnisch-Servische leiding had gedreigd desnoods gewapenderhand de Bosnische troepen te verdrijven. Aanvankelijk was daarvoor 20 oktober als uiterste datum genoemd, maar er zijn nog geen aanwijzingen voor Servische voorbereidingen voor een offensief rond Igman.

Na het genoemde overleg met Akashi heeft de Bosnische vice-president Ganic toegezegd dat de troepen zullen worden teruggetrokken, mits de door deze troepen beheerste route vervolgens adequaat door de VN wordt beveiligd. Er zijn sindsdien inderdaad enkele manschappen van de berg teruggetrokken. Op 24 oktober is evenwel een vuurgevecht gemeld tussen Moslim-troepen en (Franse) UNPROFOR-eenheden op Igman, nadat laatstgenoemden een waarnemingspost wilden opzetten in door Moslims ontruimd gebied. Naar verluidt onttrekt de Moslim-bevelhebber op Igman zich aan de instructies van de Bosnische regering. Vermoedelijk speelt hierbij de wens een rol de terugtrekking van Igman te traineren.

De Bosnische president Izetbegovic heeft UNPROFOR vergeleken met vervuilde lucht en "slecht maar noodzakelijk" genoemd. De Bosnische VN-ambassadeur Sacirbey heeft de UNPROFOR-bevelhebber in Bosnië, Rose, in een brief aan de Veiligheidsraad beschuldigd van wanbeleid, omdat Rose onvoldoende zou zijn opgetreden tegen de Servische agressie. Inmiddels heeft het Bosnische parlement unaniem een resolutie aangenomen waarin wordt opgeroepen tot vervanging van Rose, omdat hij blijk geeft van partijdigheid bij zijn pogingen Igman te ontruimen. Met name werd het vermoeden geuit dat Rose de (niet nader omschreven) belangen van zijn eigen regering laat prevaleren boven die van de VN.

Dergelijke uitspraken illustreren de teleurstelling van de Bosnische Moslims over het feit, dat VN bereid blijkt om toe te geven aan Servische eisen in de hoop zo een adequate hulpverlening aan de burgerbevolking veilig te kunnen stellen. Overigens heeft ook de Bosnisch-Servische politieke leiding onlangs kritiek geuit op UNPROFOR, omdat de VN-vredesmacht juist de Moslims zou bevoor- delen. Karadzic heeft in dat verband tevens gezinspeeld op een mogelijk verzoek aan UNPROFOR om (de Servische delen van) Bosnië-Herzegovina te verlaten.

Een lid van de belangrijkste politieke partij van de Moslims (SDA) heeft ten overstaan van leden van de EU-waarnemersmissie in het voormalige Joegoslavië ge- steld dat de Bosnische Kroaten een dubbel spel spelen. Volgens hem voeren dezen geheime besprekingen met de Serviërs en houden zij de samen met de Moslims opge- richtte Federatie slechts achter de hand voor het geval dat deze onderhandelingen geen resultaat hebben. Een Moslim-commandant in Herzegovina heeft gesteld dat Kroaten zelfs informatie over Moslim-posities aan de Serviërs doorspelen. Hij stelde echter dat het hier extreem-nationalistische Kroaten betrof die niet de door de Bosnisch-Kroatische politieke leiding uitgezette koers willen volgen.

Er waren in het verleden herhaaldelijk aanwijzingen voor contacten tussen Ser- viërs en Kroaten, onder meer over een politieke oplossing voor de conflicten in Bosnië-Herzegovina. Deze contacten worden in de hand gewerkt doordat de strate- gische doelstellingen van beide partijen met betrekking tot Bosnië-Herzegovina feitelijk grote overeenkomsten vertonen en doordat er tussen hen vrijwel geen omstreden gebieden bestaan. In de praktijk bestaat er een veel groter verschil in de oorlogsdoelen van de Moslims en de Kroaten; eerstgenoemden hechten aan het behoud van Bosnië-Herzegovina als multi-etnische staat met een relatief sterk centraal gezag, terwijl de Bosnische Kroaten streven naar een feitelijke aan- sluiting van de Bosnisch-Kroatische gebieden bij Kroatië zelf. Tegen die achter- grond blijft een informeel akkoord tussen Kroaten en Serviërs, ten koste van de samenwerking met de Moslims, altijd tot de mogelijkheden behoren.

Zoals reeds eerder gemeld, is er nog nauwelijks sprake van vorderingen bij de feitelijke invulling van de Federatie. In een aantal centraal-Bosnische gemeen- ten hebben zowel Kroatische als Moslim-politici hun achterban opgedragen hun me- dewerking daaraan voorlopig op te schorten. Het wederzijds wantrouwen speelt hierbij een grote rol. Een Moslim-officier heeft echter ten overstaan van leden van de EU-waarnemersmissie gesteld, dat ook het feit dat vele politici afkomstig zijn uit het communistische systeem en daarom eerlijke verkiezingen willen ver- mijden, en ook in ander opzicht niet tegen hun taak opgewassen zijn, een factor van belang is.

Servië/Montenegro

De gouverneur van de "Joegoslavische" Nationale Bank, Avramovic, heeft aangekon- digd binnen drie maanden zijn functie neer te zullen leggen. Als reden wees hij op pogingen van vele belangengroeperingen om het economische herstelprogramma van de "Joegoslavische" regering te ondermijnen. Hij weigerde de schuldigen bij naam te noemen, maar wees onder meer op wat hij omschreef als de verkwisting die het gevolg is van het hebben van "drie staten" (de Federale Republiek, Servië en

Montenegro) in "Joegoslavië". Ook noemde hij het onaanvaardbaar dat de best geschoolde burgers het land verlaten danwel zich inlaten met zwarte handel.

De uitlatingen van Avramovic bevestigen het vermoeden dat het economische herstelprogramma dat begin dit jaar was afgekondigd om de gevolgen van de internationale sancties tegen "Joegoslavië" zo veel mogelijk op te vangen, de hyperinflatie tot staan te brengen en de produktie te stabiliseren, na aanvankelijke successen nu op het punt staat te mislukken. De genomen maatregelen hebben, vooral ook door het voortduren van de economische sancties, geen basis kunnen leggen voor een duurzaam economisch herstel. Aangezien een in economisch opzicht relevante verlichting van die sancties vooralsnog minder waarschijnlijk is en de beperkte deviezenreserves van de Nationale Bank vrijwel uitgeput zijn, is de kans op een nieuwe teruggang weer toegenomen. Inmiddels ligt de koers van de in het kader van het herstelprogramma ingevoerde "superdinar" op de zwarte markt 40% onder de nominale waarde, hetgeen wijst op een toename van de inflatie en een afnemend vertrouwen in de economie bij de bevolking.

Een hernieuwde toespitsing van de economische crisis kan ook aanzienlijke politieke consequenties hebben. Indien dit zou leiden tot groeiende binnenlandse onrust, moet het Servische regime mogelijk zijn toevlucht nemen tot nieuwe repressie maatregelen. Daarnaast zou Milosevic zich vermoedelijk gedwongen zien intensiever dan nu het geval is te streven naar verlichting van de economische sancties. Dit kan resulteren in groeiende bereidheid tot compromissen in het overleg over een vredesregeling in Kroatië en Bosnië-Herzegovina. Overigens zal een structureel herstel van de "Joegoslavische" economie na een eventuele opheffing van de sancties vele jaren (en uitgebreide buitenlandse hulp) vergen.

Macedonië

De extreem-nationalistische Macedonische oppositie heeft aangekondigd de tweede ronde van de parlementsverkiezingen, die het komende weekeinde zal worden gehouden, te boycotten. Als reden werd genoemd het feit dat de regerende coalitie, die bestaat uit gematigde Macedoniërs en Albanese, de uitslag van de eerste ronde en de gelijktijdig gehouden presidentsverkiezingen heeft vervalst. Internationale waarnemers hebben weliswaar melding gemaakt van relatief grootschalige onregelmatigheden, maar daarbij aangegeven dat dit huns inziens eerder een gebrek aan middelen en ervaring betrof dan opzettelijke pogingen tot fraude. Ook de officiële Macedonische kiescommissie heeft inmiddels gesteld dat de beschuldiging van de oppositie ongegrond is.

De opkomst van de eerste ronde was relatief hoog; bijna 75% van de kiesgerechtigden heeft zijn stem uitgebracht. Zoals bekend hadden extreem-nationalistische Albanese partijen reeds de eerste ronde van de parlementsverkiezingen geboycot, omdat zij van mening zijn dat de regering in de enkele maanden geleden gehouden volkstelling pogingen heeft gedaan om het Albanese aandeel in de bevolking kleiner voor te stellen dan het in werkelijkheid is. Aangezien in de eerste ronde, waarin een absolute meerderheid vereist was, slechts 12 van de 120 parlementszetels zijn toegekend, houdt het besluit van de Macedonische oppositie feitelijk

in dat de gematigde partijen zonder enige twijfel een grote meerderheid zullen halen in het parlement.

Overigens bestaat de kans dat de verkiezingsboycot zal leiden tot een verdere aantasting van de interne stabiliteit van Macedonië. De Macedonische veiligheidsdienst heeft reeds gesteld over aanwijzingen te beschikken dat leden van de extreem-nationalistische oppositie het parlamentsgebouw willen bestormen om de parlementaire werkzaamheden onmogelijk te maken. Anderzijds lijkt de aanhang van de oppositie tamelijk gering; vrijwel alle parlamentsleden die in de eerste ronde zijn gekozen, behoren tot groeperingen die de huidige, relatief gematigde regering ondersteunen. Vermeldenswaard is ook dat 67% van de opgekomen kiezers zijn stem in de presidentsverkiezingen heeft uitgebracht op de zittende, eveneens gematigde president Gligorov, die daardoor reeds in eerste instantie herkozen is.

Waarschijnlijk zullen de regering en Gligorov hun huidige beleid kunnen voortzetten. Dit is erop gericht de bestaande spanningen tussen de etnisch-Macedonische en -Albanese bevolkingsgroepen zo veel mogelijk onder controle te houden teneinde zo de binnenlandse (etnische) vrede te handhaven, en de betrekkingen met de omringende landen te verbeteren. Gligorov heeft onlangs nog gesteld mogelijkheden te zien voor een wederzijds aanvaardbaar compromis inzake de naamgeving van Macedonië, waardoor de Griekse blokkade tegen dat land zou kunnen worden opgeheven. Overigens zou een dergelijk compromis waarschijnlijk leiden tot beschuldigingen van de extra-parlementaire oppositie dat de regering de Macedonische belangen heeft verkwanseld.

Conclusie/voorzicht

Er zijn aanwijzingen voor coupplannen van Bosnisch-Servische officieren tegen president Karadzic. Deze zouden verband houden met de rivaliteit tussen Karadzic en zijn Servische ambtgenoot Milosevic. Denkbaar is dat deze berichten op waarheid berusten.

Er zijn nieuwe aanwijzingen voor toenadering tussen de Bosnische Serviërs en Kroaten, die ten koste zou kunnen gaan van de samenwerking van laatstgenoemden met de Bosnische Moslims. De oorlogsdoelen van de Bosnische Kroaten stemmen méér overeen met die van de Serviërs dan die van de Moslims.

Het besluit van de extreem-nationalistische Macedonische oppositie om de tweede ronde van de parlamentsverkiezingen te boycotten zal leiden tot een absolute meerderheid voor de gematigde partijen. Daardoor zal de politieke leiding haar huidige politiek, gericht op het bewaren van de (etnische) vrede en op toenadering tot de buurlanden, kunnen voortzetten. Het is evenwel niet uitgesloten dat door de boycotacties en het nationalistische verzet tegen de regering-Gligorov de interne stabiliteit van Macedonië op termijn verder zal worden aangetast.